

A 2019/2020. tanévi Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny első forduló

FIZIKA II. KATEGÓRIA

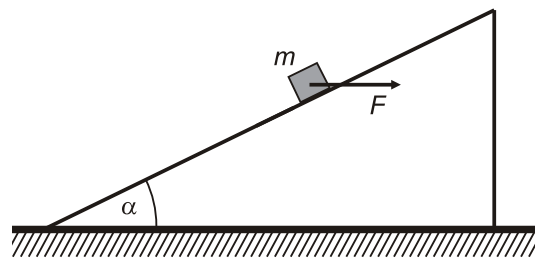
FELADATOK

A versenyzők figyelmét felhívjuk arra, hogy áttekinthetően és olvashatóan dolgozzanak. Amennyiben áttekinthetetlen és olvashatatlan részek vannak a dolgozatban, azok az értékelés szempontjából figyelmen kívül maradnak.

1. feladat

Egy α hajlásszögű, ék alakú, rögzített lejtőn m tömegű test súrlódásmentesen mozoghat.

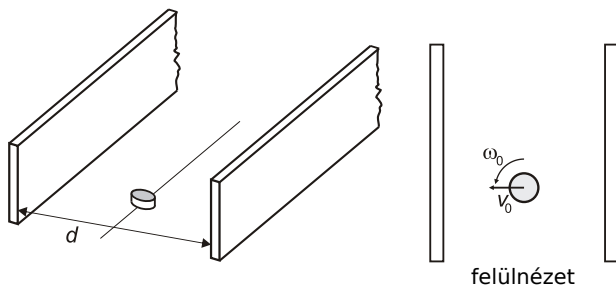
a) Mekkora vízszintes irányú F erővel kell húznunk a testet, hogy kezdősebesség nélkül ugyanannyi idő alatt érjen fel a lejtő aljáról a tetejére, mint amennyi idő alatt a lejtő tetejére téve és elengedve kezdősebesség nélkül fentről leér?

b) A lejtő rögzítése súrlódással is elérhető. Mekkora legyen az $M = 3m$ tömegű lejtő és a vízszintes talaj közötti tapadási súrlódás együtthatója, hogy az elegendően lapos lejtő ne csússzon meg a test felfelé haladása közben, ha az a) részben meghatározott F erőt fejtjük ki?

c) Vizsgáljuk meg, hogy a b) esetben egy 38° -os, homogén tömegeeloszlású lejtő elegendően lapos-e, hogy a test felhúzása közben ne billenjen meg! És ha 42° -os a lejtő?

2. feladat

Két párhuzamos, elegendően hosszú, függőleges, rögzített fal távolsága $d = 1$ m. A falak között pontosan középen egy $R = 0,1$ m sugarú, homogén korongot helyezünk a talajra. A korongot a súrlódásmentes talajon a falakra merőleges $v_0 = 2$ m/s kezdősebességgel úgy indítjuk el, hogy

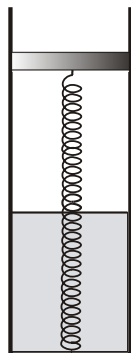
közben a középpontján átmenő függőleges tengelye körül $\omega_0 = 16$ s⁻¹ szögsebességgel forogjon. A csúszási súrlódási együttható értéke a korong és a fal között $\mu = 0,1$.

a) Mekkora lesz a korong tömegközéppontjának sebessége az első ütközés után?

b) Hol lesz a korong tömegközéppontja $t = 0,8$ s elteltével?

A korong fallal való pillanatszerű ütközésekor a deformációból származó energia-veszteségektől eltekinthetünk, azonban a súrlódásból származó veszteségtől nem.

3. feladat

Függőlegesen álló hengerben 10 liter víz és 10 liter levegő található 1°C hőmérsékleten. A hengert lezáró dugattyú felszíne 1 dm^2 , tömege 10 kg . A dugattyúhoz és a henger aljához 1000 N/m rugóállandójú rugó van rögzítve, ami kezdetben nyújtatlan. A hőmérsékletet lassan növeljük, a külső légnyomás 10^5 Pa .

a) Mennyit emelkedik a dugattyú, ha a hőmérsékletet 10°C -ra növeljük?

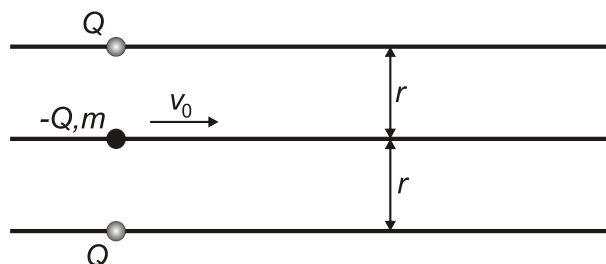
b) Mennyit emelkedik a dugattyú, ha a hőmérsékletet 100°C -ra növeljük?

c) Határozzuk meg a dugattyú emelkedését abban az esetben is, ha kezdetben a 20 liter térfogatú tartályban a levegő mellett mindössze 9 gramm víz található, és a rendszer hőmérsékletét a kezdeti 1°C -ról 100°C -ra emeljük!

Útmutatás: A megoldás során alkalmazzunk észszerű közelítéseket.

4. feladat

Súlytalanságban, mondjuk egy Föld körül keringő űrhajó belsejében a következő kísérletet végzik el: kifeszítenek három hosszú, vékony, elektromosan szigetelő huzalt közös síkban, egymással párhuzamosan. A szomszédos huzalok távolsága $r = 0,1\text{ m}$. A szélső huzalokra $Q = 10^{-6}\text{ C}$, a középsőre $(-Q)$ töltésű, kicsiny gyöngyöket fűznek fel. Kezdetben a gyöngyök nyugalomban vannak, és a huzalokra merőlegesen egy egyenesbe esnek az ábrán látható módon. Egy adott pillanatban a középső, $m = 2,5\text{ g}$ tömegű gyöngynek $v_0 = 10\text{ m/s}$ kezdősebességet adnak. Azt tapasztalják, hogy a szélső gyöngyök még azelőtt egyszerre megmozdulnak, hogy a középső gyöngy megállna. Ezért úgy változtatnak a rendszeren, hogy a gyöngyök és a huzalok közötti súrlódási együttható értéket azonos módon növelik meg. Meglepődve veszik észre, hogy akármekkora is növekszik a súrlódási együttható, a szélső gyöngyök mindig egyszerre indulnak el a középső megállása előtt.

a) Igen nagy súrlódási együttható esetén határozzuk meg hozzávetőlegesen a középső gyöngy helyzetét abban a pillanatban, amikor a szélső gyöngyök megmozdulnak!

b) Mekkora sebességgel mozog ebben a pillanatban a középső gyöngy?